

**WORLD BANK GROUP,
INTERNATIONAL FINANCE CORPORATION.
«ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ» ՎԱՐԿԱՆԻՇԱՅԻՆ
ՆԱԽԱԳԻԾԸ 2007-2010ԹԹ¹.**

Կարեն Վերանյան

Երկու խոսք կազմակերպության մասին

Միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունը (*International Finance Corporation-ը*) «*World Bank Group*»-ի անդամ է և գտնվում է Վաշինգտոնում: Ֆինանսական ընկերությունը գործում է հիմնականում զարգացող երկրների ազատ և մրցունակ շուկայական հարաբերությունների խթանման, ընկերություններին ու մասնավոր սեկտորին աջակցման, աղքատության նվազեցման ուղղությամբ: Միջազգային ֆինանսական կազմակերպության անդամ է 179 երկիր, այդ թվում՝ Հայաստանը, Ադրբեջանը և Վրաստանը (անդամակցել են մինչև 1995թ.):

«Գործարարության» նախագիծը

Միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունը, ֆինանսական տարբեր գործառնություններից զատ, *World Bank Group*-ի շրջանակներում վարկանիշային հետազոտություններ է իրականացնում տվյալ երկրի գործարարության (*Doing business*) մթնոլորտի լուսաբանման նպատակով: Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող այս վարկանիշային հետազոտություններն առաջին անգամ սկսել են իրականացվել 2004թ. ի վեր: Հաշվետվություններն իրականացվել են հիմնականում հետևյալ 10 ցուցիչների հիման վրա (նախորդ զեկույցներում, սակայն, կիրառված են ոչ բոլոր ցուցիչները):

1. գործարարության ձեռնարկում/ձեռնարկության հիմնում²
2. արտոնագրում

¹ Կազմակերպության տարեկան վարկանիշային հետազոտությունները հիմնված են նախորդ տարիների տվյալների վրա:

² Ցուցիչը ցույց է տալիս գործարարության պաշտոնական գրանցման համար անհրաժեշտ գործողությունների/միջոցառումների, տևողության, ծախսերի ու նվազագույն ներդրումների չափաքանակը:

3. աշխատուժի վարձակալում
4. սեփականության գրանցում
5. վարկավորում
6. ներդրողների պաշտպանվածություն
7. հարկերի վճարում
8. միջազգային առևտուր
9. պայմանագրերի իրագործում
10. գործարարության ավարտում/ձեռնարկության լուծարում:

Աղյուսակներում ներկայացվելու են ոչ միայն յուրաքանչյուր ցուցիչն վերաբերող վարկանիշները, այլ նաև թվով 10 ցուցիչների ընդհանրացված վարկանիշը (ընդհանուր վարկանիշը կոչվում է «գործարարության հեշտ իրականացում», որը ցույց է տալիս տվյալ երկրի զբաղեցրած դիրքը): Որքան ցածր են տվյալ պետության ենթացուցիչների միավորները, այնքան բարձր է այդ երկրի գործարարության վարկանիշավորման սանդղակը:

Առաջին աղյուսակում ներկայացված վիճակագրությունից պարզ է դառնում, որ 2007թ. տվյալներով՝ Հայաստանը ԱՊՀ երկրների շարքում գործարարության իրականացման վարկանիշում առաջատար դիրք է զբաղեցնում (46)՝ զիջելով միայն Վրաստանին (36): Վրաստանի ու Հայաստանի ցուցանիշները, ի տարբերություն ԱՊՀ մնացած պետությունների, ընդհուպ մոտենում են մերձբալթյան երկրներին: Հայաստանը գերազանցում է Արևելյան Եվրոպայի այնպիսի երկրների, ինչպիսիք են Հունգարիան (51), Բուլղարիան (54), Ռումինիան (55), Հունաստանը (95):

Հայաստանին վարկանիշով զգալիորեն զիջում է Ադրբեջանը, որը զբաղեցնում է տվյալ աղյուսակի 97-րդ հորիզոնականը (աղյուսակի միջնամասում է): Նշենք նաև, որ գործարարության իրականացման 10 ցուցիչներից Հայաստանի պարագայում նվազագույն ցուցանիշը հարկերի վճարման ու միջազգային առևտրի ցուցիչներին է՝ համապատասխանաբար 137 և 133: Իսկ լավագույն արդյունքներն արձանագրվել են սեփականության գրանցման (2)¹, ձեռնարկության լուծարման (43), գործարարության ձեռնարկման (44), ինչպես նաև աշխատուժի վարձակալության (48) ցուցիչներում: Հայաստանի պարագայում 10 ցուցիչները գերազանցում են Ադրբեջանի համապատասխան արդյունքներին, բացառությամբ երկու՝ վարկավորման և պայմանագրերի ձևակերպման ցուցիչների:

¹ Ընդ որում՝ սեփականության գրանցման՝ Հայաստանի ցուցիչն այդ թվականին համարվում է լավագույնը ԱՊՀ և մերձբալթյան երկրների շարքում:

Աղյուսակ 1

«Գործարարության» վարկանիշը 2007թ., ԱՊՀ և մերձբայթյան երկրներ¹

Երկիր ²	Դիրքը, ընդհ.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ԱՊՀ երկրներ											
Վրաստան	35	39	27	11	36	12	19	14	2	29	21
Հայաստան	46	44	72	48	2	62	81	137	133	64	43
Ղազախստան	71	48	173	23	71	45	49	44	177	28	103
Ղրղրզստան	88	45	150	75	7	62	32	153	176	31	131
Մոլդովա	90	87	157	87	45	94	96	119	118	17	78
Ադրբեջան	97	95	159	79	58	21	105	142	170	30	71
Ռուսաստան	112	45	172	102	44	156	81	126	155	19	81
Բելառուս	123	154	94	44	96	111	120	178	132	16	73
Ուկրաինա	139	105	174	103	134	62	141	177	116	46	139
Ուզբեկստան	145	73	143	68	167	170	105	162	163	48	113
Տաջիկստան	153	171	163	126	40	132	175	153	175	23	102
Մերձբայթյան երկրներ											
Լատվիա	20	25	86	92	83	12	49	38	22	3	62
Լիտվա	24	50	55	125	4	32	81	74	23	18	32
Էստոնիա	18	53	12	156	22	45	32	32	7	31	51

Աղբյուրը՝ <http://www.doingbusiness.org/>, <http://russian.doingbusiness.org/CustomQuery/>

Ինչպես պատկերված է *Աղյուսակ 2-ում*, Հայաստանին զիջում են նաև մյուս երկու հարևանները՝ Թուրքիան ու Իրանը: Ընդ որում, ի տարբերություն Թուրքիայի, որը զբաղեցնում է 65-րդ դիրքը և գերազանցում է Ադրբեջանին ու Ռուսաստանին, բավական ցածր վարկանիշ է գրանցվել Իրանի պարագայում (131): Հայաստանի վարկանիշը գերազանցում է Թուրքիային 4, զիջում՝ 5 ցուցիչներում. գործարարության ձեռնարկման, ներդրողների պաշտպանվածության, հարկերի վճարման, միջազգային առևտրի և պայմանագրերի ձևակերպման ցուցիչներում: 5-րդ՝ վարկավորման ցուցիչում արձանագրվել է հավասար՝ 62-ական միավոր:

Աղյուսակ 2

«Գործարարության» վարկանիշը 2007թ., Հայաստան և հարակից երկրներ

Երկիր	Դիրքը, ընդհ.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Վրաստան	35	39	27	11	36	12	19	14	2	29	21
Հայաստան	46	44	72	48	2	62	81	137	133	64	43
Թուրքիա	65	40	126	138	30	62	62	85	73	36	114
Ադրբեջան	97	95	159	79	58	21	105	142	170	30	71
Ռուսաստան	112	45	172	102	44	156	81	126	155	19	81
Իրան	131	66	158	143	141	62	158	94	129	54	110

¹ Չեկոսլովակիայի ներառված է 175 երկիր:

² Թուրքմենստանը ներկայացված չէ:

«Գործարարություն» 2008թ. նախագիծը¹

Ստորև ներկայացված «Գործարարության» նախագծի 2008թ. հաշվետվությունում Հայաստանն ԱՊՀ երկրների շարքում կրկին առաջատար դիրք է զբաղեցնում՝ զիջելով միայն Վրաստանին: Նախորդ նախագծի համեմատ 2008թ. հաշվետվությունում Հայաստանի վարկանիշը բարելավվել է 7, Վրաստանինը՝ 17, իսկ Ադրբեջանինը՝ ընդամենը 1 միավորով: Հայաստանը, ինչպես նախորդ տարի, պահպանել է առաջատարի դիրքերը հարևան Թուրքիայի, Ադրբեջանի, Իրանի ու Ռուսաստանի նկատմամբ (տե՛ս *Աղյուսակ 3*): 2007թ. վարկանիշային հաշվետվության համեմատ Հայաստանի վարկանիշի ենթացուցիչներից բարելավվել են 5-րդ (վարկավորում), 8-րդ (միջազգային առևտուր) և 10-րդ (ձեռնարկության լուծարում) ենթամիավորները: Հայաստանն իր վարկանիշով գերազանցում է նաև աղյուսակում առանձնացված Արևելյան Եվրոպայի այնպիսի երկրների, ինչպիսիք են Հունգարիան, Բուլղարիան, Ռումինիան և Լեհաստանը:

«Գործարարության» վարկանիշը 2009-2010թթ., Հայաստանն այլ երկրների շարքում

2008թ. համեմատությամբ հաջորդ՝ 2009թ. վարկանիշային հետազոտությունում Հայաստանի ցուցանիշը կտրուկ հետընթաց է արձանագրել՝ 39-րդից 50-րդ: Ի տարբերություն Հայաստանի, ԱՊՀ երկրների շարքում թռիչքային կերպով արդյունքը բարելավել է Ադրբեջանը, որը եթե նախորդ զեկույցում զբաղեցնում էր 96-րդ դիրքը, ապա այս՝ 2009թ. հաշվետվությունում բարելավել է ցուցանիշը շուրջ 2,5 անգամ (տե՛ս *Աղյուսակ 5*): Արդյունքում՝ ԱՊՀ երկրների շարքում Ադրբեջանը զբաղեցրել է երկրորդ հորիզոնականը՝ զիջելով միայն Վրաստանին: 2008թ. համադրությամբ Ադրբեջանն առաջընթաց է արձանագրել 8 ենթացուցիչների պարագայում, հետընթաց՝ միայն երկուսի՝ 8-րդ և 10-րդ ենթացուցիչներում: Ինչ վերաբերում է Հայաստանին, ապա վերջինս 2008թ. համեմատ միայն 9-րդ՝ պայմանագրերի իրագործման ենթացուցչով է բարելավում արձանագրել, մնացած բոլոր 9 ենթացուցիչների դեպքում նկատվել է բացասական միտում: «Գործարարության» 2009թ. վարկանիշային զեկույցում ԱՊՀ երկրների շարքում, ինչպես արդեն նշվեց, անհամեմատ բարձր ցուցանիշ է գրանցվել Վրաստանի պարագայում, որն իր վարկանիշով գերազանցել է Արևելյան Եվրոպայի այնպիսի երկրների, ինչպիսիք են Հունգարիան, Բուլղարիան և Ռումինիան, ինչպես նաև մերձբալթյան երեք երկրների ցուցանիշներին:

¹ Չեկույցում ներառված է 178 պետություն:

Աղյուսակ 3

«Գործարարության» վարկանիշը 2008թ., ԱՊՀ երկրներ¹

Երկիր	Դիրքը, ընդհ.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ԱՊՀ երկրներ											
Վրաստան	18	10	11	4	11	48	33	102	64	42	105
Հայաստան	39	47	73	48	2	36	83	143	118	64	42
Ղազախստան	71	57	173	22	72	48	51	44	178	28	100
Մոլդովա	92	81	153	93	46	97	98	111	122	17	82
Ղրղրզստան	94	49	152	74	16	68	33	152	177	32	128
Ադրբեջան	96	64	159	80	56	26	107	141	173	30	75
Ռուսաստան	106	50	177	101	45	84	83	130	155	19	80
Բելառուս	110	119	94	43	94	115	98	178	137	16	69
Ուզբեկստան	138	54	145	67	119	170	107	159	165	48	119
Ուկրաինա	139	109	174	102	138	68	141	177	120	46	140
Տաջիկստան	153	161	166	125	43	135	176	155	176	23	99
Արևելյան/Գեներ. Եվրոպա և մերձբալթյան երկրներ²											
Էստոնիա	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Լատվիա	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Լիտվա	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Հունգարիա	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Բուլղարիա	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ռումինիա	48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Լեհաստան	74	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Այլ երկրներ											
Թուրքիա	57	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Իրան	135	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Աղյուսակ 4

«Գործարարության» վարկանիշը 2008թ., Հայաստան և հարակից երկրներ

Երկիր	Դիրքը, ընդհ.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ԱՊՀ երկրներ											
Վրաստան	18	10	11	4	11	48	33	102	64	42	105
Հայաստան	39	47	73	48	2	36	83	143	118	64	42
Թուրքիա	57	43	128	136	31	68	64	54	56	34	112
Ադրբեջան	96	64	159	80	56	26	107	141	173	30	75
Ռուսաստան	106	50	177	101	45	84	83	130	155	19	80
Իրան	135	77	164	141	143	68	158	97	135	57	118

Աղբյուրը՝ <http://russian.doingbusiness.org/>

¹ Թուրքմենստանը ներկայացված չէ:

² 2008թ. զեկույցում Արևելյան Եվրոպայի ու մերձբալթյան երկրների, ինչպես և Թուրքիայի ու Իրանի վարկանիշավորման ենթացուցիչների վերաբերյալ տվյալներ չեն հայտնաբերվել:

Աղյուսակ 5

«Գործարարություն» 2009թ., Հայաստան և այլ երկրներ

Երկիր	Գիրքը, ընդհ.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ՄՊՀ երկրներ											
Վրաստան	16	5	9	10	2	27	38	112	85	42	95
Ադրբեջան	38	11	155	62	9	12	19	103	176	25	84
Հայաստան	50	65	75	57	6	41	88	151	136	61	49
Ղազախստան	64	79	177	33	26	41	53	61	182	37	54
Ղրղըզստան	80	34	59	76	52	59	11	156	183	57	139
Բելառուս	82	98	63	40	13	109	105	183	134	14	74
Մոլդովա	108	90	159	140	51	84	105	125	140	15	91
Ռուսաստան	118	88	182	104	49	109	88	108	160	19	92
Ուզբեկստան	145	71	148	91	130	131	114	164	174	45	124
Ուկրաինա	146	126	181	90	144	27	143	182	139	46	145
Տաջիկստան	164	169	180	142	47	165	151	161	179	41	100
Արևելյան/Կենտր. Եվրոպայի երկրներ											
Հունգարիա	41	29	89	75	57	27	114	114	71	11	58
Բուլղարիա	42	81	117	46	58	4	38	97	105	87	78
Ռումինիա	45	30	87	110	112	12	38	148	43	30	88
Լեհաստան	72	145	157	69	86	27	38	147	41	71	85
Մերձբալթյան երկրներ											
Էստոնիա	22	23	19	159	24	41	53	39	3	29	61
Լիտվա	25	77	64	115	4	41	88	59	29	17	36
Լատվիա	30	35	78	125	79	12	53	37	17	2	89
Այլ երկրներ											
Թուրքիա	63	44	133	143	33	68	53	70	65	26	120
Իրան	142	73	162	137	152	109	164	107	132	54	109

Ինչ վերաբերում է 2010թ. վարկանիշային զեկույցին, ապա Հայաստանն իր վարկանիշը նախորդ հաշվետվության համեմատ թեև բարելավել է, սակայն շարունակում է զիջել հարևան երկու հանրապետություններին: Սույն զեկույցում արդյունքը զգալիորեն բարելավել է նաև Ղրղըզստանը՝ ոչ մեծ տարբերությամբ առաջ անցնելով Հայաստանից: 2010թ. զեկույցում հարավկովկասյան հանրապետություններից ցուցանիշը բարելավել է նաև Վրաստանը: Ինչ վերաբերում է Ադրբեջանին, ապա վերջինս պահպանել է նախորդ զեկույցում արձանագրված ցուցանիշը (38): Հայաստանն իր ցուցանիշով գերազանցել է Արևելյան/Կենտրոնական Եվրոպայի երկրներից Բուլղարիային, Հունգարիային, Ռումինիային և Լեհաստանին, սակայն զգալի տարբերությամբ զիջել է մերձբալթյան երեք հանրապետություններին (տե՛ս Աղյուսակ 6):

Աղյուսակ 6

«Գործարարություն» 2010թ., Հայաստան և այլ երկրներ¹

Երկիր	Դիրքը, ընդհ.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ԱՊՆՆ Երկրներ											
Վրաստան	11	5	7	9	2	30	41	64	30	41	95
Ադրբեջան	38	17	158	33	9	15	20	108	177	26	84
Ղրղըզստան	41	14	40	47	19	15	12	156	154	54	140
Հայաստան	43	21	72	62	5	43	93	153	102	62	49
Բելառուս	58	7	44	32	10	113	109	183	129	12	74
Ղազախստան	63	82	143	38	31	43	57	52	182	34	54
Մոլդովա	94	77	161	141	17	87	109	101	140	22	90
Ռուսաստան	120	106	182	109	45	87	93	103	162	19	92
Ուկրաինա	142	134	181	83	141	30	109	181	139	43	145
Ուզբեկստան	150	92	142	95	133	135	119	178	174	44	125
Տաջիկստան	152	143	177	143	78	167	73	162	179	39	100
Արևելյան/Գենտր. Եվրոպայի երկրներ											
Բուլղարիա	44	50	119	53	56	4	41	95	106	87	78
Հունգարիա	47	39	88	77	61	30	119	122	70	14	58
Ռումինիա	55	42	91	113	92	15	41	149	46	55	91
Լեհաստան	72	117	164	76	88	15	41	151	42	75	85
Մերձբալթյան երկրներ											
Էստոնիա	24	37	20	161	13	43	57	38	3	49	61
Լիտվա	26	99	64	119	4	43	93	51	28	17	36
Լատվիա	27	51	78	128	58	4	57	45	22	15	88
Այլ երկրներ											
Թուրքիա	73	56	133	145	36	71	57	75	67	27	121
Իրան	137	48	141	137	153	113	165	117	134	53	109

Աղյուսակ 7

Հայաստանի վարկանիշի ենթացուցիչների դինամիկայի ընդհանուր պատկերը 2007-2010թթ.

Տարի	Դիրքը, ընդհ.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2007	46	44	72	48	2	62	81	137	133	64	43
2008	39	47	73	48	2	36	83	143	118	64	42
2009	50	65	75	57	6	41	88	151	136	61	49
2010	43	21	72	62	5	43	93	153	102	62	49

¹ 2010թ. գեկույցում ընդգրկված է 183 երկիր:

ԻՐԱՆԻ «ՈՒՂԵՂԱՅԻՆ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԸ»

Մակ Սարուխանյան

Իրանում քաղաքական և ռազմավարական հետազոտությունների ոլորտում գործող կենտրոնների ընդհանուր թիվը հասնում է մոտավորապես 200-ի: Դրանց մեծ մասը գործում են որպես հասարակական կազմակերպություններ կամ որպես համալսարաններին կից գործող հաստատություններ: Վերջիններին քանակը մոտենում է մոտավորապես 100-ի, գործունեությունն անմիջականորեն խրախուսվում է պետության կողմից, որը շահագրգռված է Իրանում վերլուծական, իսկ ինչպես իրանցիներն են ասում, «փիլիսոփայական» մտքի զարգացմամբ:

Մակայն լուրջ և ազդեցիկ «ուղեղային կենտրոնները», որոնք անմիջականորեն սպասարկում են պետական մարմինների գործունեությունն Իրանում, շատ չեն: Դրանք գործում են կա՛մ պետական կառույցներին կից, կամ ունեն ոչպետական հասարակական կազմակերպությունների կարգավիճակ, սակայն, որպես կանոն, ղեկավարվում են նախկինում բարձրաստիճան պետական գործիչների կողմից, ուղղակի կամ անուղղակի ձևով ստանում են պետական ֆինանսավորում: Մինևույն ժամանակ այս ուղեղային կենտրոնների շատ փորձագետներ, որպես կանոն, որոշ ժամանակ անց իրենք են անցնում աշխատանքի պետական կառավարման համակարգ, ինչն ապահովում է «ուղեղային կենտրոն – պետական համակարգ» հաջող կապի ստեղծում, դրական ազդեցություն է ունենում պետության կողմից կայացվող որոշումների մշակման արդյունավետության վրա:

Իրանի յուրահատկություններից մեկն է նաև այն, որ պետության տարածքում գործող «ուղեղային կենտրոնները» արտասահմանյան ֆինանսավորում չեն ստանում, մինչդեռ բնագիտական ոլորտում գործող հետազոտական և գիտական հաստատություններն իրականացնում են բազմաթիվ միջազգային ծրագրեր, այդ թվում նաև արտասահմանյան ֆինանսավորմամբ:

Ստորև ներկայացվող հաստատություններն Իրանի ամենից ազդեցիկ «ուղեղային կենտրոններն» են, որոնք սպասարկում են պետական կառավարման համակարգի տարբեր հատվածներին, կատարում են ազգային անվտանգությունից բխող բազմաթիվ գործառույթներ, այդ թվում նաև տեղեկատվական բնույթի:

«Ռազմավարական հետազոտությունների կենտրոն»

Ստեղծվել է 1989թ. Իրանի Իսլամական Հանրապետության նախագահին կից: 1997թ., երբ նախագահի պաշտոնից հեռացավ Ա.Ա. Հաշեմի-Ռաֆսանջանին, կենտրոնը դուրս բերվեց նախագահական աշխատակազմից և միացվեց Ընդունվող քաղաքական և տնտեսական որոշումների նպատակահարմարության խորհրդին (*Expediency Council*), որը 1997-ից մինչ օրս ղեկավարվում է նախկին նախագահ Ա.Ա. Հաշեմի-Ռաֆսանջանի կողմից:

Կենտրոնի **աշխատակիցների թիվը**, ներառյալ տեխնիկական անձնակազմը, **25 հոգի է**: Աշխատող 10 փորձագետներից բոլորն էլ ԱԳՆ և հետախուզության նախկին աշխատակիցներ են: Կենտրոնի ղեկավարը 1997-2009թթ. նախկին փոխարտգործնախարար Մահմուդ Վաեզին էր, որը 1989-1997թթ. ԱԳՆ-ում պատասխանել է Կենտրոնական Ասիայի և Հարավային Կովկասի շրջանում տարվող քաղաքականության համար, 1992-1993թթ. հայ-ադրբեջանական հրադադարի հաստատման բանակցություններում եղել է միջնորդ: 2009թ. հունվարից Կենտրոնի նախագահն է Իրանի ազգային անվտանգության բարձրագույն խորհրդի նախկին քարտուղար Հասան Ռուհանին:

Կենտրոնը **ֆինանսավորվում է** Ընդունվող քաղաքական և տնտեսական որոշումների նպատակահարմարության խորհրդի աշխատանքների շրջանակներում, որն իր հերթին հատուկ հոդվածով ֆինանսավորվում է Իրանի պետական բյուջեից:

Կենտրոնը **տեղակայված է** Թեհրանի հյուսիսում, Նիավարան այգու հարևանությամբ, մայրաքաղաքի ամենաթանկ մասում և ունի բավական մեծ ու տեխնիկապես լավ հագեցած տարածք: Ինտերնետային կայքի հասցեն է՝ www.csr.ir:

Կենտրոնը կազմակերպում է **սեմինարներ և կոնֆերանսներ**, որոնց մեծ մասը միջազգային չեն: Հիմնականում Պարսից ծոցում տեղ գտած զարգացումների մասին են, իսկ հրավիրվող փորձագետները՝ արաբական երկրներից: Վերջին տարիներին կենտրոնի կազմակերպած կոնֆերանսների մեծ մասը նվիրված է Իրաքի հիմնախնդիրներին: Մասնակիցների թվում կան նաև Իրաքի շիական քաղաքական և կրոնական գործիչներ:

Պարսից ծոցի հիմնախնդիրներին են նվիրված նաև կենտրոնի հրատարակումների մեծ մասը, որոնք, սակայն, հիմնականում քարոզչական բնույթ ունեն:

«Քաղաքական և միջազգային հետազոտությունների ինստիտուտ»

Ի տարբերություն Ռազմավարական հետազոտությունների կենտրոնի՝ Քաղաքական և միջազգային հետազոտությունների ինստիտուտը ավելի բաց կառույց է, սակայն անհամեմատ ավելի փոքր ազդեցություն ունի քաղաքական որոշումների կայացման գործընթացի վրա:

Ինստիտուտը որպես առանձին դեպարտամենտ **ստեղծվել է 1990թ.** Իրանի ԱԳՆ կից, իսկ 1992թ. ստացել է ինստիտուտի կարգավիճակ, որի աշխատանքներն անմիջականորեն ղեկավարվում են Իրանի արտաքին գործերի նախարարի հետազոտությունների և կրթական ծրագրերի գծով տեղակալի կողմից: Ինստիտուտն իր ողջ անձնակազմով սպասարկում է Իրանի ԱԳՆ Դիվանագիտական ակադեմիայի աշխատանքները:

Ինստիտուտի **աշխատակիցների թիվը հասնում է 50-ի**, որոնցից միայն կեսն է զբաղվում հետազոտական աշխատանքներով: Մնացած մասը թարգմանիչներ են, խմբագիրներ, կազմակերպչական և հրատարակչական ոլորտների աշխատակիցներ: Հետազոտողների մեծ մասն իրանական համալսարանների դասախոսներ են և ԱԳՆ գործող աշխատակիցներ:

Ինստիտուտն **ամբողջությամբ ֆինանսավորվում է** կառավարության կողմից՝ ԱԳՆ հատկացված ծախսերից: Հետազոտող-աշխատակիցների միջին աշխատավարձը կազմում է 3000 ԱՄՆ դոլար:

Ինստիտուտը **Թեհրանի հյուսիսային մասում է**, Թաջրիշ թաղամասում, ԱԳՆ-ից մոտ 1 կմ հեռավորության վրա: Կայքի հասցեն է՝ www.ipis.ir:

Ինստիտուտի գործունեության **հիմնական ուղղություններից է միջազգային կոնֆերանսների** կազմակերպումը: Դրանցից ամենից հայտնիներն են ամեն տարվա մարտին և հոկտեմբերին կազմակերպվող «Պարսից ծոց» ու «Հարավային Կովկաս և Կենտրոնական Ասիա» կոնֆերանսները՝ նվիրված տարածաշրջանային զարգացումներին: Կոնֆերանսին հրավիրվում են տարածաշրջանի հիմնախնդիրների ուսումնասիրությամբ զբաղվող մասնագետներ աշխարհի տարբեր երկրներից, այդ թվում նաև Հայաստանից:

Ինստիտուտի կողմից հրատարակվող նյութերի մեծ մասը կազմակերպված կոնֆերանսների արդյունքների և ելույթների մասին են, մի մասն ուսումնական գրականություն է Դիվանագիտական ակադեմիայի ուսանողների և դոկտորանտների համար:

Նշենք նաև, որ ինստիտուտի գործունեությունը հիմնականում քարոզչական նշանակություն ունի: Այստեղ կազմակերպված կոնֆերանսների մեծ մասն Իրանի ԱԳՆ ղեկավարի համար արտաքին քաղաքականության ելույթների հարթակ է դառնում, կապեր են հաստատվում արտասահմանցի մասնագետների հետ, որոնք, ըստ հավաստի աղբյուրների, շատ հաճախ ֆինանսական բաղկացուցիչ են ունենում:

«Ազգային հետազոտությունների ինստիտուտ»

Իրանի **«Ազգային հետազոտությունների ինստիտուտը»** (ԱՀԻ) ստեղծվել է **1997թ.** ազգային ինքնությանը, կրոնական և ազգային փոքրամասնություններին նվիրված հետազոտությունների անցկացման համար: ԱՀԻ-ը ոչկառավարական և շահույթ չհետապնդող կազմակերպության կարգավիճակ ունի, սակայն, ըստ հավաստի տվյալների, **Ֆինանսավորվում է Իրանի ներքին գործերի նախարարության, Կրթության նախարարության և Տեղեկատվության նախարարության** (Ազգային անվտանգության նախարարություն) կողմից:

ԱՀԻ-ում **աշխատում է 15 մարդ**, որոնց մեծ մասը տեխնիկական բնույթի աշխատանքների մեջ է ընդգրկված: Ինստիտուտի գործունեությունն ապահովվում է հիմնական այլ հաստատություններում աշխատող հետազոտողների և մասնագետների միջոցով, որոնց պատվիրվում են աշխատանքներ ազգային ինքնության և փոքրամասնությունների վերաբերյալ:

ԱՀԻ-ն ակտիվ մասնակցություն ունի ազգային և կրոնական փոքրամասնությունների բնակման վայրերում գործող կրթական հաստատությունների ուսումնական ծրագրերի կազմման գործում: Այս գործունեության հիմնական ուղղությունը կրթական ծրագրերում ազգային պատկանելության հիմնախնդիրների քննարկումն է և ներկայացումն այն տեսքով, որն ապահովում է անջատողականության, ազգայնականության զգացմունքների նվազում, սերմանում է ընդհանուր իրանական ինքնագիտակցություն: Այս աշխատանքները տարվում են բավական գրագետ, քանի որ զուտ ֆորմալ տեսակետից դրանք ուղղված են ինքնագիտակցության բարձրացմանը, այլ ոչ թե նվազմանը: Օրինակ, Իրանի Ադրբեջան նահանգներում բոլոր փոքր և մեծ բնակավայրերում գործող դպրոցներում ներդրվում են բնակավայրերի և բնակչության պատմության դասընթացներ: Դրանք, սակայն, բնակավայրերի պատմությունը ներկայացնում են որպես ամբողջովին ուրույն և յուրահատուկ, տարբերվող հարևան բնակավայրի և համայնքի պատմությունից: Սա, փաստորեն, հատուկ մեթոդական քաղաքականություն է՝ ուղղված ազգային փոքրամասնության **ընդհանուր** ինքնագիտակցության տրոհմանը:

Ինստիտուտի տնօրենը Թեհրանի համալսարանի պրոֆեսոր Ալի Քարիմին է:

Ինստիտուտն ունի ինտերնետային կայք՝ <http://www.rinsweb.org>:

ԱՀԻ-ն ակտիվորեն համագործակցում է օտարերկրյա իրանագետների հետ, կազմակերպում նրանց այցելություններն Իրան և ֆինանսավորում ազգային ինքնության խնդիրներին վերաբերող նրանց հետազոտությունները: Ամենից ակտիվ կապերը հաստատված են գերմանացի և հոլանդացի իրանագետների հետ, ինչը մասամբ պայմանավորված է Գերմանիայում և Նիդեռլանդներում առկա մեծաքանակ իրանական համայնքի և իրանագիտության դպրոցի առկայության հետ:

«Կասպիական հետազոտությունների միջազգային ինստիտուտ»

«Կասպիական հետազոտությունների միջազգային ինստիտուտը» (ԿՀՄԻ)

Իրանի խոշոր և ազդեցիկ ուղեղային կենտրոններից է: Կառուցվածքային տեսակետից ոչկառավարական և խորհրդակցային (консалтинговый) կազմակերպություն է, որն իրականացնում է հետազոտություններ Կասպից ծովի քաղաքական, իրավական և էներգետիկ հիմնախնդիրների վերաբերյալ: Սակայն սրանով ԿՀՄԻ գործունեությունը չի սահմանափակվում, քանի որ այստեղ մշակվում են ընդհանուր էներգետիկ քաղաքականության և ռազմավարության սկզբունքները, իրականացվում են գործառույթներ, որոնք բխում են Իրանի արտաքին քաղաքականության ուղղություններից:

Ինստիտուտը ստեղծվել է **1998թ.**: Փորձագետների մեծ մասը Իրանի ԱԳՆ նախկին կամ ներկա աշխատակիցներ են, կան մասնագետներ, որոնք միաժամանակ աշխատում են նաև Ընդունվող քաղաքական և տնտեսական որոշումների նպատակահարմարության խորհրդում:

Ինստիտուտը կառավարվում է **Ակադեմիական խորհրդի կողմից, որի 12** անդամները բարձր որակավորման մասնագետներ և դիվանագետներ են: Աշխատակիցների ընդհանուր թիվը **հասնում է 20-ի**:

ԿՀՄԻ-ն **ֆինանսավորվում է Իրանի ԱԳՆ և Նավթի նախարարությունների** կողմից: Ունի ֆինանսավորման նաև ոչպետական աղբյուրներ: Ըստ որոշ տեղեկությունների՝ ԿՀՄԻ-ն իրականացնում է Կենտրոնական Ասիայում և Ռուսաստանում ներդրումներ կատարող իրանական ընկերությունների շահերի պաշտպանություն և տրամադրում է համապատասխան խորհրդատվություններ: Ինստիտուտի գործունեության արդյունավետությունն ապահովվում է նաև այն հանգամանքով, որ այստեղ են մշակվում Կենտրոնական Ասիայում իրանական արտաքին քաղաքականության հիմնադրույթներն ու ուղղությունները: Ինստիտուտի աշխատակիցների և փորձագետների մի մասն ունի բավական բարձր մակարդակի արևմտյան կրթություն: Այդ թվում նաև Ինստիտուտի հիմնադիր-տնօրեն **Աբբաս Մալեքին**, ով ավարտել է **Հարվարդի համալսարանը և հեռակա աշխատում է նույն Հարվարդի Ջ.Քենեդու անվան կառավարման դպրոցի հետ**:

ԿՀՄԻ յուրահատկություններից է նաև այն, որ Ինստիտուտը համագործակցում է առաջատար ամերիկյան հետազոտական կենտրոնների ու փորձագետների հետ, իսկ Ինստիտուտի մասնագետները, և առաջին հերթին տնօրեն Ա.Մալեքին, հաճախ հրատարկվում են առաջատար ամերիկյան վերլուծական ամսագրերում ու թերթերում: ԿՀՄԻ վրա դրված են «public diplomacy»-ի շատ կարևոր ֆունկցիաներ: Սրանից ելնելով՝ ԿՀՄԻ փորձագետները հաճախ ար-